

Ενωμένοι να τολμήσουμε

Άρθρο του
υπουργού Κώστα
Σημίτη, μέλους
του Ε.Γ. του
ΠΑΣΟΚ

1 Η γενικευμένη κριτική στο πολιτικό σύστημα έχει και την αιτία της ότι το ΠΑΣΟΚ δεν έχει επιτύχει να βρει έναν νέο ρόλο σε μια κοινωνία όπου όλα αλλάζουν. Η σοσιαλιστική οργάνωση πρέπει να αλλάξει, αν θέλει να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στην κοινωνία. Με ποιον τρόπο;

Τα κόμματα εξακολουθούν να είναι, παρά τον μύθο περί «τέλους των κομμάτων», χρήσιμες οργανώσεις.

Ας τονίσουμε τρεις γνωστές σε όλους αλήθειες:

α. Δεν υπάρχει δημοκρατική πολιτική και πολιτεία χωρίς πολιτικά κόμματα.

β. Τα κόμματα συνδέουν την εξουσία και την κοινωνία, αποτελούν ενδιάμεσες και μεσο-λαβητικές δομές και επηρεάζουν τις επιλογές και αξίες τόσο του κράτους όσο και της κοινωνίας.

γ. Η στελέχωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των κοινωνικών οργανώσεων (συνδικάτα, συνεταιρισμοί, σύλλογοι παντός είδους), όπως και του κράτους, προέρχεται συχνά από τα κόμματα. Οι κομματικές οργανώσεις λειτουργούν ως χώροι κοινωνικοποίησης, ως σχολεία εκμάθησης, διοίκησης και δημοκρατίας.

2 Τα κόμματα υπάρχουν για να επηρεάζουν πολιτικές εξελίξεις, είναι εργαλεία προσανατολισμένα προς την επίλυση προβλημάτων. Η θεώρηση της κομματικής οργάνωσης ως εργαλείου επίτευξης σκοπών, ως θεσμού αποτελεσματικότητάς του, ενέχει κινδύνους. Στο όνομά της η ηγεσία του κόμματος τείνει να θεωρεί τις κριτικές φωνές, τις συγκρούσεις, τις «αιρετικές» απόψεις ως «οχλήσεις» που πρέπει να εξαλειφθούν.

Ωστόσο, αυτές οι οχλήσεις εκφράζουν συνήθως βαθύτερες κοινωνικές ευαισθησίες, τάσεις ή συμφέροντα. Τα κόμματα, εκτός από «εργαλεία», είναι κοινωνικοί θεσμοί, ζωντανοί οργανισμοί που απαντούν στις προκλήσεις του περιβάλλοντός τους. Η απουσία συνεπώς ουσιαστικής εσωτερικής πολιτικής συζήτησης και αντιπαράθεσης εμποδίζει την προγραμματική και ιδεολογική ανανέωση του κόμματος, υπονομεύει – παρά τα ενδεχόμενα βραχυπρόθεσμα οφέλη – το μέλλον, τη μακροπρόθεσμη κοινωνική στήριξη του κόμματος.

Το σύγχρονο σοσιαλιστικό κόμμα, αν θέλει να είναι ζωντανός κοινωνικός θεσμός, πρέπει να γίνει ένας χώρος συνεργασίας ανάμεσα στην κομματική ηγεσία και στην κομματική βάση, μια δομή «αμοιβαίων αναμονών και προσδοκιών». Απαιτείται συνεπώς η λήψη μέτρων στην κατεύθυνση ενίσχυσης του ρόλου της βάσης, καθώς και του ευρύτερου περίγυρου του κόμματος. Επιπλέον, τα όρια ανάμεσα στην οργάνωση και στους «συμπαθούντες», ανάμεσα στο κόμμα εντός των τειχών και στο κόμμα εκτός των τειχών πρέπει να είναι δυσδιάκριτα, ώστε να επιτρέπουν την άτυπη και κατά περίπτωση συμμετοχή ενός ιδεολογικά φιλικού πολιτικού περιγυρου σε κάποιες από τις διαδικασίες της οργάνωσης. Η διασύνδεση του κόμματος με την κοινωνία και η διεύρυνση της βάσης του δεν κερδίζεται με τις κλειστές και εσωστρεφείς τοπικές και κλαδικές οργανώσεις. Κερδίζεται με το άνοιγμα σε νέες μορφές κοινωνικής κινητοποίησης, όπως κοινωνικά κινήματα, ομάδες που συσπειρώνονται

για την αντιμετώπιση ειδικών θεμάτων. Η διασύνδεση επιτυγχάνεται με συχνές συνδιασκέψεις για ειδικά θέματα, εσωτερικά δημοψηφίσματα επί σημαντικών και «μη επειγόντων» πολιτικών θεμάτων, μέτρα αποκέντρωσης της πολιτικής απόφασης, θεσμοθέτηση συμμετοχής «πολλών βαθμών», με το θεσμό «καλοκαιρινών πανεπιστημίων», με την αλλαγή χαρακτήρα κομματικής εφημερίδας κ.λπ.

3 Η απόδοση μεγαλύτερου ρόλου στη βάση επιτελεί και έναν ιδιαίτερο ρόλο στις σύγχρονες κοινωνίες. Τα ΜΜΕ «επιλέγουν» σήμερα – περισσότερο από ποτέ – τα «σημαντικά» θέματα πολιτικής συζήτησης, τα αντικείμενα της πολιτικής διαμάχης. Η πιο επικίνδυνη «υπερεξουσία» του ηλεκτρονικού Τύπου, όπως έχουν δείξει πολλές μελέτες, είναι ο καθορισμός της κοινωνικής και πολιτικής ημερήσιας διάταξης. Η σιωπή καλύπτει συχνά σημαντικά κοινωνικά προβλήματα που τα κύρια ΜΜΕ δεν θεωρούν σημαντικά. Ο ρόλος της οργάνωσης είναι να δίνει φωνή σε απόψεις και συμφέροντα, σε ιδέες και θεματικές που το κυρίαρχο «πολιτικο-δημοσιογραφικό» κύκλωμα αποσιωπά.

4 Το σύγχρονο σοσιαλιστικό κόμμα πρέπει να ενισχύσει τους δεσμούς του με τις κοινωνικές οργανώσεις (κατά πρώτο λόγο τα συνδικάτα) και τις «πρωτοβουλίες πολιτών» (οικολογικές, πολιτισμικές κ.λπ.), όπου και όταν αυτές υπάρχουν, εάν θέλει να διατηρήσει την επαφή του με μια κοινωνία που συστηματικά πλέον αναζητεί τρόπους έκφρασης που δεν διέρχονται από την κλασική κομματική οδό. Η ανυποληψία των κομμάτων οφείλεται λιγότερο στην ανυποληψία της πολιτικής τους και περισσότερο στις καταγκλιστικές αλλαγές του οικονομο-κοινωνικού περιβάλλοντος, όπως τη μεταφορά αποφάσεων από τα εθνικά σε υπερεθνικά κέντρα, την εξωθεσμική και μη υποκείμενη σε έλεγχο δράση μεγάλων οικονομικών συμφερόντων και την υποβάθμιση αντιπροσωπευτικών θεσμών. Οι αλλαγές αυτές διαμορφώνουν μια νέα κατάσταση πραγμάτων. Στη

νέα αυτή κατάσταση, τα κόμματα χάνουν το σχεδόν μονοπώλιο της εκπροσώπησης προς όφελος οργανώσεων ή ομάδων «άμεσης δράσης». Η συνύπαρξη πολλαπλών μορφών άσκησης της «λαϊκής κυριαρχίας» και εκδήλωσης της «λαϊκής δυσαρέσκειας» και των «λαϊκών αιτημάτων» επιβάλλει στα αριστερά κόμματα την έγκαιρη και συστηματική αναζήτηση επαφής με τα νέα «υποκείμενα» συλλογικής δράσης.

5 Το ΠΑΣΟΚ, ως πολυσυλλεκτικό κόμμα, εκφραστής του κοινωνικού «μέσου όρου», κινδυνεύει να χάσει τον δημιουργικό και διαπλαστικό του ρόλο. Εάν το ΠΑΣΟΚ θέλει να ανανεώσει ουσιαστικά μια κοινωνία χωρίς πυξίδα, ένα κοινωνικό σώμα εγκαταλελειμμένο στην αδυσώπητη λογική των πελατειακών σχέσεων, των ισχυρών οικονομικών καταναγκασμών και της ιδιωτέυσης, πρέπει να στραφεί σε μία νέα κατεύθυνση.

Πρέπει να επιτελέσει μια παραδοσιακή και σήμερα «ξεχασμένη» λειτουργία των λαϊκών σοσιαλιστικών κομμάτων, την παιδευτική.

Όχι βέβαια με την έννοια της οργάνωσης και «εκπαίδευσης» εργατικών μαζών με στόχο την επανάσταση, αλλά με την έννοια της διαμόρφωσης μιας νέας κουλτούρας στην ελληνική κοινωνία. Πρέπει, δηλαδή, το σοσιαλιστικό κόμμα να ξαναβρεί την παλαιά λειτουργία των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων, σύμφωνα με την οποία η οργάνωση δεν είναι απλώς «εργαλείο» διαχείρισης, αλλά και θεσμός για τη διαμόρφωση της κοινωνίας σύμφωνα με τις αξίες και τις πολιτισμικές μας παραστάσεις.

6 Τα αίτια της κρίσης του θεσμού «κόμμα» εντοπίζονται λιγότερο στα ίδια τα κόμματα και περισσότερο στα όρια της πολιτικής λειτουργίας και παρέμβασης σε συνθήκες διεθνοποίησης της οικονομίας και επιβολής της λογικής της αγοράς. Η συρρίκνωση της ζώνης κυριαρχίας των κομμάτων, η εξασθένηση της δυνατότητάς τους να επηρεάσουν το πολιτικό γίγνεσθαι αποτρέπουν τα καλύτερα στοιχεία της κοινωνίας από την ενασχόληση με τα κοινά. Αυτό πολλαπλασιάζει την αναξιοπιστία της πολιτικής.

Για ένα μεγάλο τμήμα της κοινής γνώμης δεν υπάρχουν «έντιμοι» και «ανέντιμοι» πολιτικοί, «καλά» και «κακά» πολιτικά κόμματα. Υπάρχει μόνο πολιτικός κυνισμός και αποξένωση από την έννοια του δημοσίου συμφέροντος. Ο ηττημένος είναι

το ίδιο το πολιτικό σύστημα, η δημοκρατία και τελικά η κοινωνία των πολιτών. Στις δεδομένες συνθήκες το «σπάσιμο» του φαύλου κύκλου είναι πολύ δύσκολο. Η αναζήτηση ενός νέου οικονομικο-πολιτικού προτάγματος είναι επιτακτική για ένα σοσιαλιστικό κόμμα που δεν θέλει να χαθεί στη δίνη της τρέχουσας κυβερνητικής διαχείρισης. Επιτακτική αλλά και πολύ δύσκολη. Πρέπει να το επιδιώξουμε.

7 Είναι όρος επιβίωσης για ένα σοσιαλιστικό κόμμα σε συνθήκες ανάπτυξης τάσεων και κινήσεων που μάχονται κατά των κατεστημένων εξουσιών, να συνδυάσει τη διαχείριση με την ανανέωση. Και να επιχειρήσει να δώσει μια απάντηση στα αιτήματα και τις αναμονές των στερημένων οικονομικά και μορφωτικά στρωμάτων, αιτήματα που πολλαπλασιάζονται όσο αυξάνει η δομική ανεργία και τα φαινόμενα περιθωριοποίησης.

Ο κύριος λόγος, σύμφωνα με αποτελέσματα πολλών ερευνών, που εκατομμύρια πολιτών συμμετέχουν ενεργά στα ευρωπαϊκά σοσιαλιστικά κόμματα είναι η επιθυμία τους να αγωνιστούν ενάντια στη φτώχεια και την κοινωνική αδικία. Ο αγώνας αυτός πρέπει να είναι εμφανής τόσο μέσα από την καθημερινή μας δράση όσο και στα προγράμματά μας.

8 Η ενότητα του κόμματος είναι απαίτηση, αξίωμα αλλά και επιδίωξη. Γιατί η ενότητα δεν προκύπτει από δηλώσεις που συγκαλύπτουν διαφορές και εσωτερικές στυγνές αντιπαραθέσεις. Προκύπτει από στάσεις και πρακτικές που διευκολύνουν τη συζήτηση, τη σύγκρουση ιδεών και τη σύνθεση των απόψεων. Η ενότητα που προκύπτει από σιωπή είναι επίπλαστη. Η ενότητα που προκύπτει από συνθετικές και παιδευτικές λειτουργίες αντέχει σε κρίσεις και εξασφαλίζει την αποτελεσματικότητα στην κοινωνική παρέμβαση της οργάνωσης.

Ενωμένοι να τολμήσουμε σημαίνει ότι πρέπει με διαδικασίες στις οποίες όλοι θα συμβάλουν, μέλη και φίλοι, να διαμορφώσουμε από κοινού τις απαντήσεις για τα προβλήματα της επόμενης εικοσαετίας, να επαναπροσδιορίσουμε τις σχέσεις της πολιτικής με την κοινωνία και να οργανώσουμε το ΠΑΣΟΚ ως αποτελεσματικό εργαλείο για να γίνει η Ελλάδα ισχυρή, δημοκρατική και κοινωνικά δίκαιη.